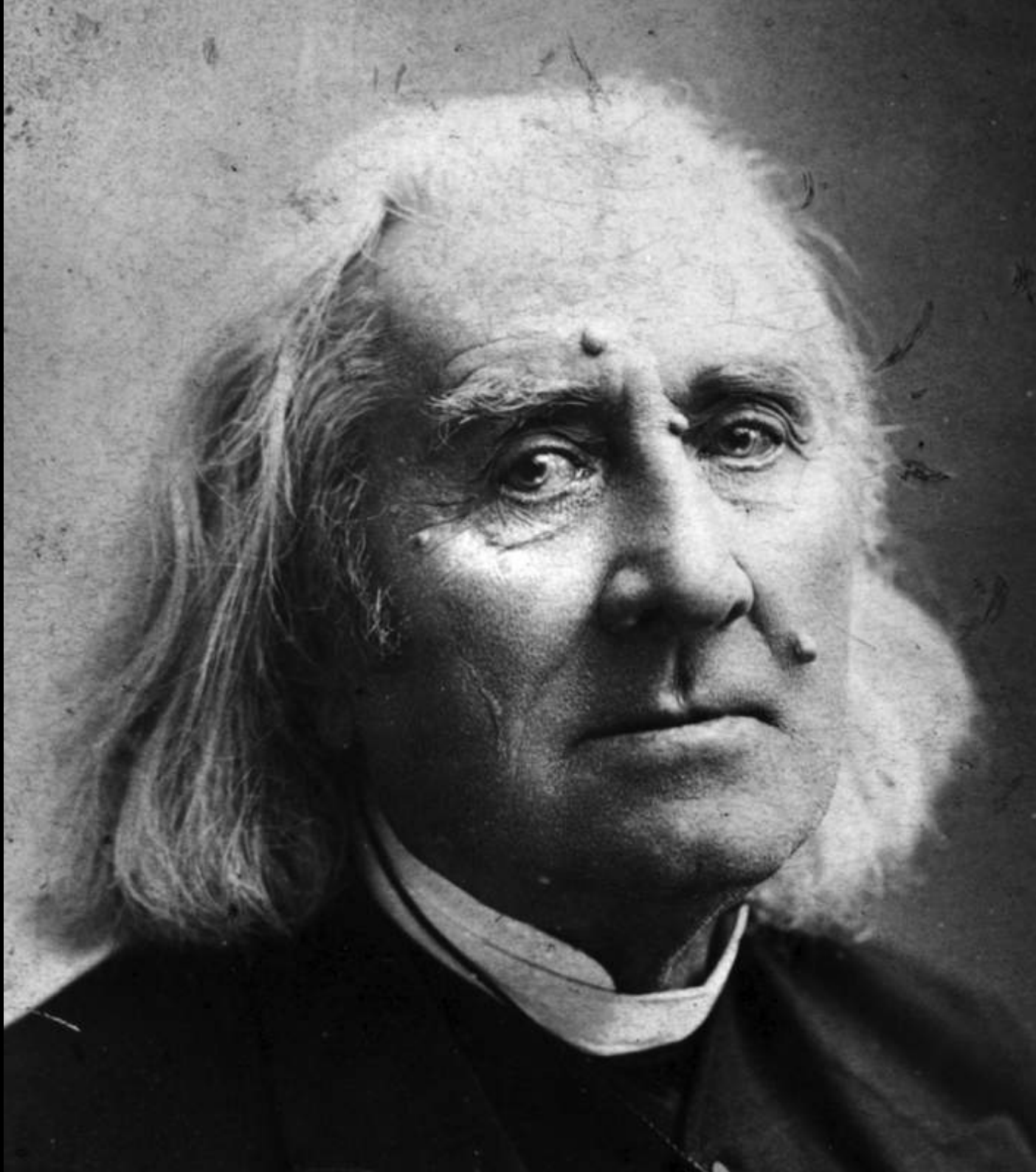

FRANZ
LISZT
– diskografija

ŠEST MAĐARSKIH RAPSODIJA**Budapest Festival Orchestra, Ivan Fischer**

Philips 456 570-2

Za Mađarsku burnih 1840-ih godina Liszt je, kako kažu romansirane legende, ponukan patriotizmom u više navrata tiskao svoje "Klavirske mađarske rapsodije". Šest od njih (br. 14, 2, 6, 12, 5 i 9) orkestrirao je zajedno s Dopplerom vrlo maštovitim sensusom?. Njime je pomalo lukavo naslutio kako se još više približiti širokim potrošačkim krugovima kojima su njegovi klavirski originali bili tehnički preteški. Boljeg izvođača od Fischera i Budimpeštanskog festivalskog orkestra vjerojatno ni sam Liszt nije mogao poželjati. *Zigeuner-Stil*, koji je Liszt namjerno propagirao kao egzotičnu sublimaciju mađarske nacionalne glazbe, Fischer je na ovoj kompaktnoj ploči nastojao postići na najautentičniji način, angažiravši vrhunske romske svirače: Józsefa "csócsi" Lendvaja (solo violina u "3. rapsodiji"), njegovog sina Józsefa Lendvaja (violinske kadence u "2. i 4. rapsodiji"), Miklósa, Lukácsa i Sándora Kutija (cimbali), Lászla Kissa (klarinet u "3. rapsodiji") te Eriku Sebök (flauta u kadenci "4. rapsodije"). Čar ove snimke je u onom kreativnom, improviziranom sloju koji počiva u romskoj glazbenoj tradiciji, ovdje njegovom stiliziranom obliku, a koji je nemoguće pronaći u zapisu. Fischerov glazbeni senzibilitet time je, a i nekim drugim momentima, iz ovoga popularnoga kamenčića repertoarnog mozaika načinio nešto više od pomalo banalnog konzumnog djela. Izvođačka tradicija Liszta kao nacionalnog skladatelja poslovična je za mađarske orkestre, a u ovom ruhu s raskošnim puhačkim zvukom i muzikantskim nabojem cijelog orkestra,

potenciranog nezapisanim, plijeni pažnju zamorenih koncertnih posjetitelja. Na trenutke se gubi osjećaj koordiniranog orkestralnog zvuka i čini se da će se sve raspasti u improviziranje. No, taj namjerni privid nestaje već sljedećeg trenutka kad se ponovo začuje briljantno pročitana i u detalje analizirana partitura, ostavljajući slušatelja u nedoumici: radi li se o Fischerovom zvukovnom eksperimentiranju ili unaprijed smišljenom komercijalnom triku? Odgovor na to pitanje nije važan. Primamljivost zvuka, podvučena atraktivnim i pomalo lebdećim omotom, zanimat će svakoga tko nije ljubitelj suhoparnih akademskih izvedbi.

Helena Novak

ANNEES DE PELERINAGE**Alfred Brendel**

DG DVD 00440 073 4146

Alfred Brendel jedan je od vodećih pijanista današnjice, a svoje školovanje počeo je u Zagrebu kod znamenitog hrvatskog orguljaša Franje Dugana starijeg. Nedavno je Brendel posjetio Zagreb, pokazao je kuću iznad tržnice Dolac u kojoj je kod Dugana učio, ali nije imao ni sa kim razmijeniti uspomene pa je kamera nijemo prošetala glavnim Trgom (Jelačić placom) tek da upotpuni sliku i dojam prostora. Alfred Brendel je bez sumnje zaslužno poštovan svjetski glazbenik, jer već niz godina ostvaruje mnoge izvrsne snimke raznih skladatelja. Čuvene su one s Beethovenovim sonatama i djela Brahmsa, a sad u potpunosti možemo uživati u ovoj kompetentnoj snimci. Njegova interpretacija Liszta je uzorna, lišena

svakog efekta, u potrazi za samom biti glazbene supstancije. Temperament i snaga, istančan osjećaj za posebnosti Lisztovske kantilene, majstorsko koordiniranje i razdvajanje pratnje od glavne ideje u zamršenom glazbenom tkivu te suvereno vladanje tehnikom pedala ono je što čini kristalnu jasnoću interpretacije Alfreda Brendela.

Možebitna najslabija karika ovoga izvrsnog DVD-a odnosi se na uporabu klasičnog TV prijavnika preko kojeg će se snimka najčešće slušati. On bi se ipak morao slušati preko kvalitetnog audio/video sistema kako bi bogatstvo tona i interpretacije došlo do punog izražaja. U protivnom, bit ćete zakinuti za najvažniju komponentu cijeloga projekta.

Igor Peteh

SONATA U H-MOLU

(Alexander Scriabin: Sonate Nr. 2, op. 19)

Ivo Pogorelić

DGG 429 391

Iako pripadaju dvama različitim generacijama, F. Liszt (1811.-1886.) i A. Skrjabin (1872.-1915.) dijele nekolicinu važnih zajedničkih karakteristika. Naime, obojica su u svoje vrijeme bili inovatori koji su upotpunili povijest značajnim glazbenim dostignućima. Liszt je gotovo do vrhunca razvio pijanistički virtuoзитet, otvorio ovome instrumentu mjesto u solističkim recitalima i ustanovio formu simfonijske pjesme, dok je Skrjabin odveo pijanističku tehniku još dalje, ali mnogo suptilnije. Pred kraj života zakoračio je u područje dodekafonije, ali također i u svojevrstu mističnost

i programnost. Oba skladatelja bila su za života cijenjena i priznata prvenstveno kao vrsni pijanisti, a tek potom i kao skladatelji.

Skladbe predstavljene ovom snimkom iz 1992. godine neke su od najznačajnijih i u Lisztovom i u Skrjabinovom opusu. Pogorelićeva interpretacija mnogo je zrelija u odnosu na snimku izabranih Chopinovih djela iz 1981. godine, čiju je snimku objavila ista izdavačka kuća - Deutsche Grammophon. Ta zrelost se očituje u većoj pozornosti posvećenoj detaljima, još suptilnijim dinamičkim nijansiranjima, te mnogo izrazitijim rubatima i promjenama tempa. Brojne pasaže kojima je prožeta Lisztova "Sonata", kao i brzi drugi stavak Skrjabinove "Sonate" odsvirane su kristalnom jasnoćom i preciznošću, te se interpretaciji ni na trenutak ne može predbaciti zamagljenost strukture. Zanimljivo bi bilo spomenuti dvije specifičnosti koje nalazimo u Lisztovoj partituri, a to su drugi "Allegro energico", koji podsjeća na postupak barokne motoričnosti, i način iznošenja teme kojoj kontrapunktira druga dionica, te dva interpolirana recitativa koji upućuju na mogućnost tumačenja ove skladbe u smjeru programnosti, i to programnosti glazbe po sebi. Dramatika Lisztova glazbenog jezika koja nadilazi puki virtuoзитet koji je svrha samome sebi, kao i osebnost Skrjabinova zakoraka u sferu impresionističke boje, značajke su ovdje predstavljenih skladbi, koje su pronašle svoju pravu interpretaciju u sviračkom geniju Ive Pogorelića. On čini ono čemu je Liszt skladajući težio, a to je približavanje zvuka klavira zvuku orkestra, čime sam instrument dolazi do krajnjih granica vlastitih mogućnosti.

Mirta Špoljarić

GLAZBA ZA GLASOVIR, VOL. I.**Arnaldo Cohen**

Naxos 8.553852

Njemačka giskografska kuća Naxos 1996. godine upustila u projekt snimanja sabranih glasovirskih skladbi Franza Liszta u vrlo slobodnom pristupu koncipiranja programa pojedinih nosača zvuka u ediciji. Tako je već i s prvim u nizu Naxosovih izdanja Lisztovog glasovirskog opusa, u kojem se brazilski pijanist Arnaldo Cohen predstavio prilično heterogeni izbor. Osam zastupljenih skladbi kronološki seže od 1842. do 1846. godine, po tipu od transkripcija do izvornih skladbi, a po glazbenom izričaju od prpošnih virtuoznih egzibicija do gotovo impresionističkih kasnih minijatura.

Da bi još složeniji bio ovaj čudnovati složenac, u kojem bi već i otkrivanje logike u redosljedju izabranih djela predstavljalo nemali intelektualni izazov, Arnaldo Cohen predstavlja se u dvije prilično različite umjetničke pojavnosti. Tako u izvornoj inačici Lisztovog "Danse macabre", zatim obradi Saint-Saënsove istoimene skladbe i fantaziji na teme iz Meyerbeerovih "Hugenota", a donekle i u minijaturi "Impromptu - Nocturne", Cohen biva pravi listovski virtuoz, kadar besprijekorno realizirati kako tehnički vratolomne pasaže, tako i kompleksne odnose između različitih simultanih glazbenih slojeva. Ipak, pedalizacija mu nije uvijek u savršenom odnosu s Lisztovom glazbom, a ni jasniji legato ne bi mu bio na odmet.

Stoga je ipak veće zadovoljstvo pruženo kasnijim minijaturama "Nuages gris, Unstern" i dvjema inačicama skladbe "La lugubre gondola". Premda tehnički skromnih zahtjeva, ove skladbe ipak su tvrd interpretacijski orah. Predimpresionističke premaze Cohen realizira upravo maestralno. Uz maksimalnu pijanističku disciplinu, u kojoj najednom ne nedostaje ni ukusne pedalizacije, ni gipkog legata, Cohen pokazuje da je u potpunosti shvatio Lisztovu anticipaciju Debussyja.

Trpimir Matasović

SELECTED PIANO WORKS, VOL. 1**Alfredo Perl**

BMG / Arte Nova Classics 74321 67525

Nadilaženje svih postojećih granica i uzdizanje izražajnih mogućnosti klavira do neslućenih visina virtuožiteta, osobine su koje svakog poznavatelja glazbene povijesti asociraju na stvaralaštvo Franza Liszta. Riječ je o opusu kojem i danas glazbeni naraštaji pristupaju s neusporedivim strahopoštovanjem. Liszt je skladajući više volio dolaziti do novih rješenja nego pristupati problemu dvaput na isti način. Stvaranju svoga mnogostranog, zadivljujućeg i nadasve vizionarskog opusa pristupao je raspoložujući raznolikim, ali više nego zadovoljavajućim sredstvima. Ipak, središnje mjesto u njemu pripada djelima za klavir nastalim nakon njegova povlačenja s koncertnih podija, tijekom weimarskog razdoblja (1848.-1860.). Te skladbe tvore kostur prvoga u nizu od tri nosača zvuka, u izvedbi

čileanskog pijanista Alfreda Perla, skupa s nekoliko kasnijih ostvarenja. One nesumnjivo spadaju u sam vrh pijanističke skladbe XIX. stoljeća.

Prvi nosač zvuka iz zbirke odabranih Lisztovih djela započinje skladbom "Sposalizio" koja otvara drugi svezak "Annees de Pelerinage", koji je skladatelj sastavio od skladbi inspiriranih umjetničkim djelima i pjesmama talijanske renesanse tijekom svojih putovanja po Italiji krajem tridesetih godina XIX. stoljeća. Među ostalim skladbama, u tom su ciklusu i tri "Petrarkina soneta" te "Dante fantazija". "Sposalizio" se odnosi na istoimenu Rafaelovu sliku, koja prikazuje vjenčanje Marije i Josipa. "Drugu baladu u h-molu" Liszt je skladao 1853. godine. Prema tumačenjima većine njegovih sljedbenika, skladba je zasnovana na mitu o Heri i Leanderu, u kojemu njihova dramatična ljubav puna prepreka završava olujom u kojoj oboje pogibaju. Balada je skladana u istom tonalitetu kao i glasovita "Sonata u h-molu", koja je nastala netom prije.

Za kasniji opus Franza Liszta karakteristična je uzbudljiva, ali hladna glazba, koja sistematično i postepeno napušta granice tonalitetne harmonije. Sam skladatelj opisivao ju je kao glazbu za bolnice s umirućima, a suvremenici su je odbijali smatrajući je izobličeni produktom oslabljenog starčevog uma. U tu skupinu spadaju i sljedeće tri skladbe s Perlova nosača zvuka - "En reve" (iz 1885.) s folklornim primjesama, harmonijski zanimljiva, upitno-potvrдна "Schlaflos!" (iz 1883.) i "Unstern!" (izdana tek 1927.), djelo koje već udiše "zrak drugih svjetova" svojim jasnim cjelostepenim sustavom. Nakon toga slijedi povratak nešto ranijem djelu duhovnoga karaktera "Benediction de Dieu dans la solitude",

trećoj skladbi iz ciklusa "Harmonies poetiques et religieuses" (iz 1853.), skladanoj prema Lamartineovoj pjesmi. "Mefisto-valcer" zaključna je skladba Perlova nosača zvuka, skladana prema epizodi iz Lenauova "Fausta" 1859. godine. To "demonsko" virtuozno djelo nastalo je kad i "Faustova simfonija" čije su se teme neprestano vraćale Lisztu proganjajući ga.

Alfredo Perl (Čile, 1965.) potvrdio se kao jedan od vodećih pijanista svoje generacije. Školovao se u Santiagu, Koelnu i Londonu, održao velik broj koncerata diljem Europe i Amerike, snimio nekoliko izvrsno prihvaćenih nosača zvuka te više puta nastupio uz najveće europske i australske orkestre. Ipak, između standardne pijanističke "kreme" i najezde mladih, nevjerojatno nadarenih, sposobnih i ambicioznih pijanista, predstavnik srednje generacije - Perl izborio se za stabilnu zlatnu sredinu. Njegove izvedbe Lisztovih djela na ovome nosaču zvuka prije svega su razumljive i vrlo uredne te odaju dojam virtuoznog, staloženog umjetnika koji studiozno i sabrano pristupa interpretaciji svakog djela zasebno, poštujući stilske specifičnosti i razlike. U glazbenom smislu, on je nerijetko suzdržan, što pristaje kasnijim djelima, dok primjerice u "Mefistovom valceru" pretjerano koristi elemente agogike, što pomalo izobličuje karakter skladbe. Međutim, njegove su ideje zaokružene u smislene cjeline, odaju snažnu umjetničku osobnost i održavaju podjednaku razinu interesa tijekom slušanja. Pridodamo li tome činjenicu da je Lisztov klavirski opus velik zalogaj za svakog pijanista, nakon slušanja dolazimo do zaključka da mu je Alfredo Perl bez sumnje dorastao. Svakako poslušati!

Bojana Plećaš